

VAKSINAT - STORIE SUKSESI NË SHËNDETIN GLOBAL

Isme Humolli

Profesoreshë e
Epidemiologjisë
Fakulteti i Mjekësisë
Universiteti i Prishtinës

Specialiste e Epidemiologjisë
Zyrtare e emergjencave
OBSH

Historia e mjekësisë botërore ndryshoi rrënjësisht me zbulimin e vaksinave apo preparateve imunobiologjike të cilat ndihmojnë në krijimin e imunitetit ndaj sëmundjes së caktuar. Vaksinimi është intervenimi më fitim-prurës mu për shkak të faktit se ka ndihmuar në çrrënjosjen e sëmundjeve tejet të rrezikshme siç është variola vera apo lia e madhe, eliminimit të paralizës së fëmijëve, kontrollës së fruthit dhe shumë sëmundje tjera. Në këtë kontekst vlen të potencohet rëndësia dhe roli i vaksinës anti-COVID19 për të sjellë pandeminë drejt përfundimit të saj.

Deri më sot janë përfituar më shumë se 20 lloje të vaksinave kundruall sëmundjeve të rrezikshme për jetën. Kjo ka bërë që të rritet jetë gjatësia, por njëkohësisht edhe cilësia e jetës apo për të bërë një jetë më të shëndetshme. Sipas vlerësimit të Organizatës Botërore të Shëndetësisë, imuniteti i krijuar pas marrjes së vaksinës parandalon 2-3 milion vdekje çdo vit nga sëmundjet si difteria, tetanosi, kollë e bardhë, gripi dhe fruthi.

Vaksinimi është program kyç në parandalimin dhe kontrollin e sëmundjeve ngjitëse, që njëkohësisht e bën komponent kyç të kujdesit parësor shëndetësor dhe e drejtë e padiskutueshme të secilit individ. Poashtu, është një nga investimet më të mira shëndetësore që mund të blejnë paratë. Vaksinat janë gjithashtu kritike për parandalimin dhe kontrollin e epidemive të sëmundjeve ngjitëse. Ato mbështesin sigurinë globale të shëndetit dhe do të jenë mjet jetik në betejën kundër rezistencës antimikrobike.

Megjithatë, pavarësisht progresit të jashtëzakonshëm, shumë njerëz në mbarë botën – duke përfshirë gati 20 milion foshnja çdo vit – nuk kanë çasje të mjaftueshme në vaksina. Në disa vende, progresi ka ngecur ose madje është kthyer prapa dhe ekziston rreziku real që vetëkënaqësia të minojë arritjet e kaluara. Mbulimi global me vaksinim – përqindja e fëmijëve në botë që marrin vaksinat e rekomanduara ka mbetur e njëjtë përgjatë viteve të fundit.

Vaksinat provokojnë sistemin imunitar për të krijuar antitrupa, ashtu siç bën kur ekspozohet ndaj shkaktarit të sëmundjes. Por, vaksinat përmbajnë vetëm formën e dobësuar apo të mbytur të shkaktarit të sëmundje, andaj nuk shkaktojnë sëmundjen dhe mundësia e shfaqjes së efekteve të padëshiruara pasvaksinale është tejet e ultë. Andaj, ideja është të vaksinohen personat e ndjeshëm para se ata të sëmurën.

Varësisht nga situata epidemiologjike, shtetet dizajnojnë kalendarin e vaksinimit për fëmijët për t'u vaksinuar me antigjene të ndryshme në varësi të moshës. Kalendarin e vaksinimit është dinamik dhe ndryshon në periudha të ndryshme kohore. Në Kosovë, vaksinimi fillon menjëherë pas lindjes me BCG dhe Hepatit B për të vazhduar me vaksinat tjera tradicionale kundër: difterisë, tetanosit, fruthit, parotit, rubellës, paralizës së fëmijëve, kollës së bardhë dhe hemofilus influenze. Këtu i shtohen edhe vaksinat sipas indikacioneve epidemiologjike: gripi, tërbimit dhe hepatitit B si dhe vaksinat e trafikut

ndërkombëtar të përcaktuara sipas Rregullores “Shëndeti i udhëtarëve ndërkombëtar”

Vaksina të tjera janë aktualisht në zhvillim ose në fazën e hulumtimit klinik përfshirë ato që mbrojnë kundër Ebolës ose malaries, por ende nuk janë globalisht të disponueshme.

Organizata Botërore e Shëndetësisë (OBSH) në planin afatgjatë ka punuar dhe punon me shtetet dhe partnerët për të përmirësuar mbulimin global të vaksinimit, përmes “Planit Global të Veprimit të Vaksinave 2011-2020”. Përmes planit, OBSH:

- Ndihmon të gjitha shtetet që të angazhohen që vaksinimi të jetë prioritet, që do të thotë se punon me ta për të vendosur objektiva dhe plane kombëtare, si dhe për të ndarë burimet e duhura financiare dhe njerëzore
- Mbështet individët dhe komunitetet që të kuptojnë vlerën e vaksinave dhe të kërkojnë imunizimin si të drejtën dhe përgjegjësinë e tyre
- Zhvillon plane dhe materiale për të siguruar që çdo person të mund të vaksinohet
- Forcon sistemet e vaksinimit në mënyrë që ato të shërbejnë si platformë për ofrimin e ndërhyrjeve të tjera shëndetësore
- Punon për të rritur fondet për vaksinim dhe për të krijuar sisteme të sigurta dhe të besueshme të furnizimit me vaksina
- Kontribuon në fushën kërkimore/inovative duke synuar përfitimin e vaksina të reja dhe përsosjen e atyre ekzistuese.

Çdo vit, OBSH gjithashtu punon me UNICEF-in për të hartuar raportet e shkallës së mbulesës me vaksinim në nivel shteti. Në vitin 2020, OBSH ka ofruar ekspertizën e saj teknike me qëllim që shtetet për të përpiluar vizionin dhe strategjinë e re “Agjenda e Imunizimit 2030”. Bazuar në këtë strategji:

Përgjigja globale: Objektivi i Zhvillimit të Qëndrueshëm 3.2.1

Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ) të miratuara nga Kombet e Bashkuara në 2015 u zhvilluan për të promovuar jetë të shëndetshme dhe mirëqenie për të gjithë fëmijët. Objektivi 3.2.1 i OZHQ-së është t'i japë fund vdekjeve të parandalueshme të porsalindurve dhe fëmijëve nën 5 vjeç deri në vitin 2030. Ekzistojnë dy objektiva:

1. Ulja e vdekshmërisë së të porsalindurve në të paktën 12 për 1000 lindje të gjalla në çdo vend; dhe
2. Ulja e vdekshmërisë së fëmijëve nën pesë vjeç në të paktën 25 për 1000 lindje të gjalla në çdo vend.

Objektivi 3.2.1 është i lidhur ngushtë me objektivin 3.1.1, për të reduktuar raportin global të vdekshmërisë amtare në më pak se 70 vdekje për 100 000 lindje të gjalla dhe objektivi 2.2.1 për t'i dhënë fund të gjitha formave të kequshqyerjes, pasi kequshqyerja është shkak i shpeshtë i vdekje për fëmijët nën 5 vjeç. Këto janë përkthyer në “Strategjinë e re Globale për

Shëndetin e Grave, Fëmijëve dhe Adolehentëve” (Strategjia Globale) e cila bën thirrje për t’i dhënë fund vdekjeve të parandalueshme të fëmijëve duke adresuar prioritetet e reja të shëndetit të fëmijëve. Shtetet duhet të përcaktojnë objektivat e tyre dhe të zhvillojnë strategji specifike për të reduktuar vdekshmërinë e fëmijëve dhe për të monitoruar progresin e tyre drejt reduktimit.

Në vitin 2019, 122 vende kanë përbushur objektivin e OZhQ për vdekshmërinë nën 5 vjeç dhe 20 vende të tjera pritet të përbushin objektivin deri në vitin 2030 nëse trendet aktuale vazhdojnë. Megjithatë, do të nevojitet një progres i përshpejtuar në 53 vende, të cilat nuk do ta arrijnë objektivin deri në vitin 2030 sipas tendencave aktuale. Tridhjetë prej këtyre vendeve do të duhet të dyfishojnë normën e tyre aktuale të reduktimit dhe 23 do të duhet të trefishojnë shkallën e tyre aktuale të reduktimit. Përbushja e objektivit të OZhQ do të zvogëlonte numrin e vdekjeve të fëmijëve nën 5 vjeç me 11 milion midis 2019 dhe 2030. Përpjekje të fokusuara nevojiten ende në Afrikën Sub-Sahariane dhe Azinë Juglindore për të parandaluar 80 për qind të këtyre vdekjeve.

Përgjigja e OBSH-së:

OBSH u bën thirrje shteteve të trajtojnë barazinë shëndetësore përmes mbulimit shëndetësor universal, në mënyrë që të gjithë fëmijët të kenë mundësi të kenë çasje në shërbimet thelbësore shëndetësore pa vështirësi të panevojshme financiare. Kalimi nga “biznesi si zakonisht” në çasje inovative, të shumëfishta dhe të përshtatura për të rritur çasjen, mbulimin dhe cilësinë e shërbimeve shëndetësore të fëmijëve do të kërkojë drejtim strategjik dhe përzierje optimale të kujdesit të bazuar në komunitet dhe objektiva. Sektori i shëndetësisë dhe përpjekjet multisektoriale nevojiten, gjithashtu për të tejkaluar pabarazitë dhe përcaktuesit social të shëndetit.

Pandemia COVID19 edhe njëherë na bëri të ditur mbi rëndësi e vaksinimit si masë e rëndësishme parandaluese dhe kontrolluese. Po ashtu, përfitimet shëndetësore, ekonomike dhe sociale janë rezultate të cilat nuk mund të injorohen.

<https://www.biospace.com/article/should-your-kids-get-the-covid-19-vaccine/>

